

De perceptie van jongeren op de arbeidsmarkt en de rol van uitzendarbeid

Valsamis, D. & Van den Broeck, K. 2010. *De perceptie van jongeren op de arbeidsmarkt en de rol van uitzendarbeid*. IDEA Consult in opdracht van Federgon.

In dit onderzoek wordt getracht de situatie van jongeren op de arbeidsmarkt in België in kaart te brengen en een beeld te geven van hoe jongeren de arbeidsmarkt percipiëren en wat hun verwachtingen zijn. We merken dat jongeren het vandaag moeilijk hebben op de arbeidsmarkt, waarbij de rol van de economische crisis niet te verwaarlozen is. Zowel de situatie als de perceptie van jongeren op de arbeidsmarkt verschilt sterk volgens regio en onderwijsniveau. In het algemeen blijkt dat jongeren, hoewel ze zich er wel degelijk van bewust zijn dat ze als groep sterk worden getroffen door de economische crisis, wel optimistisch blijven betreffende hun eigen kansen op de arbeidsmarkt.

Dit onderzoek analyseert zowel objectieve resultaten (de situatie van jongeren op de arbeidsmarkt) – als subjectieve elementen, namelijk de perceptie en verwachtingen van jongeren op de arbeidsmarkt. In het onderzoek wordt ook specifiek aandacht besteed aan de economische crisis en de wijze waarop de crisis de perceptie en het gedrag van jongeren op de arbeidsmarkt heeft gewijzigd. De informatie in dit onderzoek werd in de loop van december 2009 verworven via een telefonische enquête uitgevoerd bij een representatieve steekproef van 1 001 jongeren van 18 tot en met 26 jaar (afgestudeerden met of zonder werkervaring en eindejaarsstudenten). Er werd gestreefd naar een representatieve verdeling van de respondenten naar regio, geslacht, leeftijd, scholingsniveau en nationaliteit.

De situatie van jongeren op de arbeidsmarkt: stand van zaken

De jongerenpopulatie vertegenwoordigde 11% van de Belgische populatie in 2008. Deze populatie is echter niet gelijk verspreid over de drie regio's. Zo blijken jongeren oververtegenwoordigd te zijn in Brussel ten opzichte van Vlaanderen en Wallonië. Bovendien zijn de kenmerken van de jongerenpopulatie ook verschillend tussen

regio's. In Brussel is er een sterkere concentratie van laaggeschoolden en niet-EU'ers dan in de twee andere regio's.

Wat de arbeidsmarktsituatie van jongeren betreft, blijken ze het in het algemeen minder goed te doen dan de oudere leeftijdsgroepen. Zelfs in een fase van hoogconjunctuur blijft de werkloosheidsgraad van jongeren steeds hoger dan die van oudere groepen.

De Belgische resultaten inzake arbeidsmarktindicatoren van niet-studerende jongeren liggen in de lijn van de Europese gemiddelden. Deze resultaten verhullen echter grote verschillen naargelang de regio of de profielkenmerken van de niet-studerende jongeren van 15 tot 29 jaar. Voor alle arbeidsmarktindicatoren blijken jongeren wonend in Vlaanderen,

hooggeschoolde jongeren en jongeren van Belgische nationaliteit het beter te doen dan de andere groepen. De verschillen inzake de inschakeling van jongeren, die zeer sterk in het nadeel van de laaggeschoolden en de buitenlandse jongeren valt, blijkt bovendien nog meer uitgesproken te zijn in België dan gemiddeld in de EU-12.¹

Tot slot blijkt dat de economische crisis van 2009 de jongeren in grote mate heeft getroffen. De snellere verslechtering van de arbeidsmarktsituatie van jongeren in tijden van economische crisis kan door drie factoren verklaard worden. Ten eerste komen jongeren aan het einde van hun studies per cohort op de arbeidsmarkt terecht. Door de inkrimpende arbeidsmarkt is dit een aanleiding tot een aanbodoverschot dat vervolgens resulteert in een stijging van de werkloosheid. Ten tweede worden jongeren in moeilijke tijden vaak benadeeld bij de aanwerving door een grotere selectiviteit van de werkgevers bij het rekruteren. Jongeren worden vlugger aan de kant geschoven door hun gebrek aan ervaring en omdat ze niet noodzakelijk de sollicitatietechnieken beheersen. Ten slotte lopen jongeren die aan het werk zijn het grootste risico bij personeelsinkrimpingen omdat ze minder anciënniteit en ervaring hebben, de werkgever minder in hun opleidingskapitaal heeft geïnvesteerd en ze vaker een tijdelijk contract hebben.

Meer specifiek werden jongeren wonend in Vlaanderen, jongeren van het mannelijk geslacht en laaggeschoolde jongeren zwaarder getroffen dan de andere groepen jongeren. De grotere conjunctuurgevoeligheid van de jongerenwerkloosheid in Vlaanderen kan verklaard worden door het grotere aantal banen in de particuliere sector, vooral in de industrie. De grotere impact van de crisis op de Vlaamse arbeidsmarkt kan echter een voorlopig effect zijn. Volgens de prognoses van het Federaal Planbureau (2009) zou de economische recessie de drie Belgische gewesten op vrijwel identieke wijze treffen.

Jongeren en hun zoektocht naar werk

Bij de jongeren die op zoek waren naar werk werd in de enquête gepeild naar de kanalen die zij gebruikten om werk te zoeken. Internet blijkt het belangrijkste kanaal voor jongeren te zijn om werk

te zoeken. Meer dan 40% van de werkzoekende jongeren gebruikt jobsites en websites van bedrijven op een regelmatige basis (meer dan een keer per week). Dit percentage loopt zelfs op tot 56% voor de websites van VDAB/Actiris/Forem. Daarna volgen de informele kanalen: contacten met vrienden, familie en kennissen en spontane sollicitaties. Ruim een derde van de werkzoekende jongeren gebruikt deze kanalen op regelmatige basis. Jobdiensten van school/opleidingscentra en jobbeurzen worden daarentegen door ongeveer 60% van de werkzoekende jongeren nooit gebruikt.

Bij werkende jongeren werd in de enquête ook gepeild naar de zoekkanalen die effectief geleid hebben tot het vinden van hun job. Hieruit blijkt dat de informele kanalen de belangrijkste kanalen zijn voor het effectief vinden van een job. Zo heeft een groot aandeel jongeren zijn job gevonden via contacten met vrienden, familie en kennissen (24,1%) of spontane sollicitaties (15,2%). Ook uitzendbureaus vormen voor jongeren een belangrijk kanaal om werk te vinden: 14% heeft zijn job gevonden via een uitzendbureau. Tot slot is ook internet (Website van VDAB, Actiris of FOREM, Websites van bedrijven en jobsites) een belangrijk kanaal om werk te vinden (15,2%).

We stellen dus vast dat de rangorde van de gebruikte kanalen door werkzoekende jongeren evenwel verschilt van de kanalen die effectief hebben geleid tot het vinden van werk. Zo blijkt internet het meest door jongeren gebruikt te worden om werk te zoeken, maar leidt dit in 15% van de gevallen effectief tot werk. Uitzendbureaus daarentegen blijken eerder af en toe gebruikt te worden door jongeren in hun zoektocht naar werk, maar hebben bij 14% van de werkende jongeren tot het effectief vinden van werk geleid.

Jongeren en uitzendarbeid

Bijna zeven op de tien jongeren waren op het moment van de enquête ingeschreven in een uitzendbureau of zijn dat ooit geweest. Niet alle jongeren ingeschreven als uitzendkracht werken of hebben effectief als uitzendkracht gewerkt. In totaal heeft 46% van de jongeren als uitzendkracht gewerkt. Bovendien zijn ruim zes op de tien jongeren bereid om uitzendarbeid te verrichten. In het algemeen

blijken Vlaamse jongeren uitzendarbeid veel beter te kennen en er proportioneel meer gebruik van te maken (ook als kanaal om effectief werk te vinden) of te willen maken dan Brusselse en Waalse jongeren. In Vlaanderen is ook algemeen uitzendarbeid meer ingeburgerd dan in de andere regio's.

Uit het onderzoek blijkt dat er verschillende redenen zijn voor jongeren om uitzendarbeid te willen verrichten. De resultaten uit dit onderzoek komen overeen met de algemene motieven voor uitzendarbeid bij het brede publiek. Zo willen jongeren als uitzendkracht werken omdat het beter is dan werkloos te zijn (42%), omdat ze uitzendarbeid beschouwen als een opstap naar vast werk (15%) of omdat ze werkervaring willen opdoen (15%). De enquête toont aan dat het belangrijkste motief om geen uitzendarbeid te willen verrichten de 'onzezekerheid van uitzendarbeid' is (37%).

Wat de motieven betreft om uitzendarbeid als zoekkanaal te gebruiken geeft 45% van de werkzoekende jongeren aan dit kanaal te gebruiken omwille van de snelheid waarmee men werk vindt. Andere belangrijke redenen zijn dat uitzendarbeid gezien wordt als een geschikt kanaal om vast werk te vinden (19%), dat men hulp krijgt bij het zoeken naar (vast) werk (18%) en dat men de kans heeft om een aantal jobs uit te proberen.

Uit het onderzoek komt naar voor dat in vergelijking met uitzendkrachten (intern imago) jongeren zich meer terughoudend uitlaten over uitzendarbeid (extern imago). Ook binnen de bevroegde groep van jongeren staan 'insiders' positiever tegenover het verrichten van uitzendarbeid dan de 'outsiders'. Zo zijn 45% van de jongeren die nooit als uitzendkracht ingeschreven zijn geweest, bereid om uitzendarbeid te verrichten. Dit tegenover 55% van de jongeren die zich wel ingeschreven hebben en zelfs 66% van degenen die daadwerkelijk uitzendarbeid hebben verricht. Bovendien blijkt uit het hoge percentage dat 'neutraal' heeft geantwoord op de verschillende stellingen in verband met uitzendarbeid dat vele jongeren uitzendarbeid onvoldoende kennen om er zich een gefundeerde mening over te kunnen vormen.

Tevredenheid van jongeren met de eerste tewerkstelling

Jongeren blijken een positieve houding te hebben tegenover werk. Voor bijna twee op de drie jongeren blijkt werken een prioritaire plaats in hun leven in te nemen. 84% van de jongeren vindt werken noodzakelijk om hun verwachtingen op andere levensdomeinen te kunnen waarmaken en 82% geeft aan zich in zijn werk verder te kunnen ontplooiën. Dit geeft aan dat jongeren duidelijk belang hechten aan werk.

Bovendien blijken werkende jongeren heel tevreden te zijn over hun job: 94% van de werkende jongeren is tevreden tot zeer tevreden over de huidige job. Dit ligt nog een stuk hoger dan de tevredenheid bij de werkervaren werkloze jongeren over hun voormalige job (82%). Men is vooral tevreden over het sociale aspect van werken zoals contact met collega's, de werksfeer, enzovoort. Uit de resultaten blijkt dat minder dan 10% van de jongeren ontevreden was over de voormalige of huidige job. Net zoals jongeren die niet meer aan het werk zijn, zijn werkende jongeren het minst tevreden over werkdruk en stressniveau. De ontevredenheid die er heerst over het aspect werkdruk en stressniveau toont aan dat de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt geen evidentie is voor de jongeren. Toch blijft ook de tevredenheid over dit aspect relatief hoog (69% van de bevroegde jongeren is hiermee tevreden tot zeer tevreden). We kunnen dus algemeen wel spreken van een grote tevredenheid van de jongeren met de eerste tewerkstelling.

De grote meerderheid van de werkende jongeren (77%) vindt daarenboven dat zijn job goed overeenkomt met zijn wensen. Van de jongeren die niet meer aan het werk waren, vond slechts 58% dat de job goed aansloot bij zijn wensen. Toch is het vooral omwille van het beëindigen van een contract van bepaalde duur en niet omwille van ontevredenheid over de voormalige job dat een jongere niet meer aan het werk is.

Perceptie van jongeren over hun kansen op de arbeidsmarkt

Ondanks de moeilijke arbeidsmarktsituatie waarmee ze geconfronteerd worden, blijken jongeren optimistisch te zijn wat hun kansen op de arbeidsmarkt betreft. Drie op de vier jongeren zijn ervan overtuigd dat ze bij het zoeken van werk een job kunnen vinden die goed aansluit bij hun wensen. Bovendien zijn acht op de tien jongeren ervan overtuigd dat hun profiel goed overeenkomt met de noden op de arbeidsmarkt.

De mening van de jongeren is andermaal sterk afhankelijk van de regio waar ze wonen, hun scholingsniveau en de situatie (werkend, werkloos, eindejaarsstudent) waarin ze zich bevinden. Vlaamse en Waalse jongeren (respectievelijk 76% en 75%) blijken optimistischer te zijn over het vinden van een job die aansluit bij hun opleidingsniveau en -richting dan de Brusselse jongeren (67%). Hooggeschoolde jongeren zijn hierover ook optimistischer gestemd (84%) dan middengeschoolden (76%) en laaggeschoolden (63%). Maar vooral eindejaarsstudenten blijken veel vertrouwen te hebben in hun mogelijkheden om een job te vinden die aansluit bij hun wensen (82%).

Het vertrouwen van de jongeren in hun eigen capaciteiten hangt ook sterk af van hun profielkenmerken. Zo stijgt het vertrouwen van de jongeren in hun arbeidsmarktkansen met hun scholingsniveau: 86% van de hooggeschoolden zijn ervan overtuigd dat hun profiel goed overeenkomt met de noden op de arbeidsmarkt, tegen 83% van de middengeschoolden en 77% van de laaggeschoolden. Ook Waalse jongeren zijn het meest overtuigd dat hun profiel goed overeenkomt met de noden op de arbeidsmarkt (85% tegen 82% in Vlaanderen en 78% in Brussel). Dit laatste resultaat toont aan dat het vertrouwen van de jongeren in hun eigen capaciteiten de facto niet altijd overeenkomt met hun reële kansen op de arbeidsmarkt

Vooraf eindejaarsstudenten blijken heel optimistisch te zijn over hun kansen op de arbeidsmarkt. 88% onder hen heeft vertrouwen in zijn profiel tegen 68% van de niet-werkende jongeren. De eindejaarsstudenten zijn ook het meest tevreden over hun voorbereiding om de stap te zetten naar de

arbeidsmarkt (met 74% tegen 65% in totaal). De niet-werkende jongeren zijn daarentegen pessimistischer over hun kansen op de arbeidsmarkt. Werkende jongeren bevinden zich hieromtrent in een middenpositie tussen de (te?) optimistische eindejaarsstudenten en de eerder pessimistische niet-werkende jongeren.

Hoewel jongeren een positieve houding hebben over hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt, blijken ze toch onzeker te zijn over de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Een derde van de jongeren vindt dat ze onvoldoende voorbereid zijn om de stap te zetten naar de arbeidsmarkt. Deze schijnbare tegenstrijdigheid toont aan dat jongeren wel een groot vertrouwen hebben in hun capaciteiten maar eerder een kritisch oog hebben op de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt.

Jongeren en de economische crisis

Jongeren zijn zich zeer bewust van het feit dat ze op de arbeidsmarkt sterk worden getroffen door de economische crisis. Bijna negen op de tien jongeren is ervan overtuigd dat de economische crisis een invloed heeft gehad op het aantal beschikbare jobs voor jongeren. Toch denkt slechts 60% dat ze nu of in de toekomst moeilijkheden zouden kunnen ondervinden om werk te vinden. Uit deze resultaten blijkt dat jongeren optimistischer zijn over hun eigen vooruitzichten dan over de arbeidsmarkt in het algemeen.

De graad van optimisme hangt echter nauw samen met de profielkenmerken van de jongeren. Zo vrezten laaggeschoolde jongeren bijvoorbeeld meer dan hooggeschoolde jongeren dat ze zelf door de crisis kunnen getroffen worden. De studenten blijken hierin weer het meest optimistisch te zijn in tegenstelling tot de eerder 'pessimistische' niet-werkende jongeren.

Bovendien blijkt uit de studie dat de economische crisis het gedrag van de jongeren op de arbeidsmarkt sterk gewijzigd heeft. Zo zijn ruim drie op de vier jongeren bereid om een andere job aan te nemen dan datgene waarvoor ze gestudeerd hebben. Deze 'offerbereidheid' blijkt sterk te zijn gestegen sinds gelijkaardige studies uitgevoerd in 2000. Zo vonden bijvoorbeeld Decaluwé, Goedseels et al.

(2000) en Vandoorne, De Witte et al. (2000) dat enkel vier op de tien Vlaamse jongeren tussen 12 en 18 jaar bereid waren om een andere job aan te nemen dan datgene waarvoor ze gestudeerd hadden. De verschillen tussen de resultaten van de huidige studie en de vroegere studies kunnen enerzijds verklaard worden door de verschillende leeftijds-categorieën die in deze studies werden bevroegd. Anderzijds speelt de economische crisis van 2009 mogelijks een bepalende rol in de grotere offerbereidheid op dit moment. Bovendien wordt dit in het onderzoek bevestigd: 62% van de jongeren geeft aan bereid te zijn om hun verwachtingen aan te passen wegens de economische crisis.

De eindejaarsstudenten zijn het minst bereid om toegevingen te doen om een job te vinden. 59,2% van de eindejaarsstudenten geeft aan bereid te zijn om hun verwachtingen aan te passen als gevolg van de economische crisis. De niet-werkende jongeren daarentegen zijn het meest bereid toegevingen te doen. Zij zijn wegens de crisis ook het meest bereid om hun verwachtingen aan te passen (74%). Deze resultaten zijn, zoals verwacht, tegengesteld aan de vaststellingen over hoe beide groepen hun kansen inschatten op de arbeidsmarkt. Zo zijn de eindejaarsstudenten het meest tevreden over hun voorbereiding om de stap te zetten naar de arbeidsmarkt en het minst bereid om toegevingen te doen om een job te vinden of hun verwachtingen aan te passen tengevolge van de crisis.

De economische crisis blijkt niet enkel een impact te hebben op de verwachtingen van jongeren op de arbeidsmarkt maar ook op hun studietraject. Meer dan de helft van de jongeren heeft er zelfs voor gekozen of overweegt nog om zijn studietijd te verlengen of een bijkomende opleiding te volgen wegens de economische crisis. Dit is vooral het geval bij laaggeschoolde en niet-werkende jongeren. Men kan dus besluiten dat de economische crisis positief door de jongeren wordt benut om via bijkomende opleiding hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Over de toekomstige evolutie van de arbeidsmarkt zijn de jongeren eerder verdeeld. Iets meer dan de helft verwacht dat de arbeidsmarkt zal verbeteren in 2010. 40% denkt echter dat dit niet het geval

zal zijn. Maar zoals eerder aangehaald geloven de jongeren, en zeker de eindejaarsstudenten, in hun eigen profiel, kansen en vooruitzichten, meer dan in de arbeidsmarkt in het algemeen.

Conclusie

Hoewel jongeren ervan bewust zijn dat ze sterk getroffen worden door de economische crisis blijken ze optimistisch te zijn wat hun kansen op de arbeidsmarkt betreft. Jongeren blijken ook een groot vertrouwen te hebben in hun eigen capaciteiten maar eerder een kritisch oog te hebben op de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt. Daarnaast hebben jongeren ook een heel positieve houding tegenover werk en een relatief traditionele arbeidsethos. Ze zijn bovendien bereid om in de huidige economische context toegevingen te doen om een job te vinden, hun studietijd te verlengen of een bijkomende opleiding te volgen. Dit bewijst het feit dat jongeren zich heel bewust zijn van de situatie en daarop inspelen door hun gedrag of verwachtingen aan te passen.

Daphné Valsamis
Katleen Van den Broeck
IDEA Consult

Noot

1. EU-15 zonder Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Spanje door het gebrek aan gegevens.

Bibliografie

- Decaluwé, L., Goedseels, E., Hooge, J., Mertens, W. & Vandoorne, J. 2000. *Jongeren aan het woord*. Interdisciplinair netwerk jeugdonderzoek K.U.Leuven. Onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U.Leuven, Hiva.
- Vandoorne, J., De Witte, H. & Hooge, J. 2000. Werk in zicht: houding ten aanzien van arbeid en toekomstperspectief op de arbeidsmarkt. In H. De Witte, J. Hooge, J. & L. Walgrave (Eds.), *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld. 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst: 185-208*. Leuven: Universitaire Pers.
- Federaal planbureau. 2009. *Economische vooruitzichten 2009-2014*. Brussel: Federaal Planbureau en Instituut voor de Nationale Rekeningen.